

**ОРОС УЛАСАЙ АРАДУУДАЙ
ТҮРЭЛ ХЭЛЭН БОЛОН УРАН ЗОХЁОЛООР
ЬУРАГШАДАЙ ОЛИМПИАДЫН
ХОЛБООТО УЛАСАЙ ТҮГЭСХЭЛЭЙ ШАТЫН ДААБАРИНУУД**

**(Ьурагшадай «Түрэл хэлэнүүд» шэглэлээр Зүүн-Хойто олимпиада
шэглэл – «Түрэл буряад хэлэн болон уран зохёол»)**

8-9 АНГИНУУД

ОЛИМПИАДЫН ДААБАРИНУУДЫЕ ДҮҮРГЭХЭ ЗАРШАМ

Түгэсхэлэй шатын олимпиадын хүдэлмэри түрэл буряад хэлэн болон уран зохёолоор 10 даабариhaа бүридэнэ.

Даабари бүхэниие дүүргэхэ заабари анхаралтайгаар уншагты.

1-дэхи даабари дүүргэхэдээ, ород хэлэнһээ буряад хэлэн дээрэ хөөрэлдөө зүбөөр оршуулха хэрэгтэй.

2-8-дахи даабари грамматика, үгын бии бололго, стилистикэ, фонетикээр даабаринууд болоно, тиихэдээ 2-4-дэхи даабари шүлэглэмэл текст дээрэ, 5-8-дахи даабари прозаическа текст дээрэ үндэһэлжэ хэхэ.

9- дэхи даабарида ород хэлэнһээ буряад хэлэн дээрэ оршуулга хэхэ.

10-дахи даабарида дурадхагдаһан табан эрилтээр прозаическа зохёолой хэһэгэй анализ буряад хэлэн дээрэ хэхэ. Хүдэлмэрийн текст холбоо һайтай, хойно хойноһоо һубарихан, дүүрэн удхатай байха ёһотой.

Бүхы дээрээ олимпиадын хүдэлмэри **3 час 55 минута (235 минута)** соо хэхэ аргатайт.

Даабари бүхэн тодорхой баллаар сэгнэгдэхэ. 1-8-дахи даабариин түлөө эгээн ехэ 40 балл абаха аргатайт. 9-дэхи, 10-дахи даабаринууд зохёохы, тэдэнэй түлөө 30-30 балл абахаар. Даабаринуудые дүргэһэнэй түлөө абаһан баллнуудтнай нэмэгдэхэ.

Шадаал haа, олон даабари дүргэжэ, олон балл абаха гэжэ оролдогты. Хүдэлмэриез дүүргээд, бланк соохи даабари бүхэнэйнгөө харюу хүдэлмэрийн даабариин дугаартай зэргэсүүлэн шаллагты.

Бүхы даабаринуудые хүхэ гү, али хара ручкаар бэшэхэ. Гелевэ ручка хэрэглэжэ болохо. Даабари дүүргэхэдээ, сагаан саарһа (черновик) хэрэглэхээр. Хүдэлмэри сэгнэхэдэ, черновик соохи, олимпиадын даабариин бланк соо бэшэгдэһэн хараада абтахагүй. Сэбэрээр, тодоор бэшэгты.

Аза талаантайгаар, зүбөөр даабаринуудые дүүргэгты!

**ЗАДАНИЯ ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОГО ЭТАПА
ФЕДЕРАЛЬНОЙ ОЛИМПИАДЫ ШКОЛЬНИКОВ ПО РОДНЫМ ЯЗЫКАМ И
ЛИТЕРАТУРАМ НАРОДОВ РОССИИ**

**(Северо-Восточная олимпиада школьников по профилю «Родные языки»
профиль – «Родной бурятский язык и литература»)**

8-9 КЛАССЫ

ИНСТРУКЦИЯ ПО ВЫПОЛНЕНИЮ ОЛИМПИАДНЫХ ЗАДАНИЙ

Олимпиадная работа заключительного этапа состоит из 10 заданий по родному (бурятскому) языку и литературе.

Внимательно читайте указания, относящиеся к правилам выполнения каждого задания.

Задание 1 предполагает выполнение перевода диалога с русского языка на родной (бурятский) язык с учетом адекватности и лексической эквивалентности.

Задания 2-8 представляют собой различные виды работы по грамматике, словообразованию, стилистике, фонетике, при этом задания 2-4 выполняются на основе поэтического текста, задания 5-8 – прозаического текста.

Задание 9 предполагает выполнение перевода с русского языка на родной (бурятский) язык.

Задание 10 предполагает осуществление целостного анализа на родном (бурятском) языке прозаического произведения, созданного на родном языке, по пяти заданным критериям. Ваша работа должна представлять собой цельный, связный, завершённый текст.

На выполнение олимпиадной работы отводится **3 часа 55 минут (235 минут)**.

Каждое задание оценивается соответствующим баллом. За задания 1-8 максимальный балл – 40. За творческие задания 9 и 10 даются максимально по 30 баллов. Баллы, полученные Вами за выполненные задания, суммируются.

Постарайтесь выполнить как можно больше заданий и набрать наибольшее количество баллов. После завершения работы проверьте, чтобы ответ на каждое задание в бланках ответов был пронумерован в соответствии с номером задания.

Все бланки заполняются ручками с синими или чёрными чернилами. Допускается использование гелевой ручки. При выполнении заданий можно пользоваться черновиком. Записи в черновике, а также в бланках олимпиадных заданий не учитываются при оценивании работы. Пишите аккуратно, разборчивым почерком.

Желаем успеха!

Задание 1. Буряад хэлэн дээрэ хөөрэлдөө оршуулагты.
Үгтэһэн хөөрэлдөөнэй оршуулга буряад хэлэн дээрэ хэгты.

Эгээн ехэ балл – 4.

Переведите диалог на родной бурятский язык.

Максимальный балл – 4.

На уроке

Солбон: Жаргал, пойдём в кино! Говорят, интересный фильм идет

Жаргал: Давай! Сегодня в 15.00 часов начинается. Пойдём посмотрим!

Солбон: Да, отлично. Где встречаемся?

В кинотеатре

Солбон: Здравствуйте! На 15.00 часов дайте два билета, пожалуйста.

Сотрудник: Добрый день! В каком ряду хотели бы купить билеты?

Жаргал: Нам нравится сидеть ближе к экрану. Дайте нам, пожалуйста, билеты в третьем ряду.

Солбон: Мы хотели бы взять билеты в центре третьего ряда.

Д. Улзытуевай «Сагаан һарын мэндэ» гэхэн шүлэг уншагты. Шүлэгэй текстдэ түшэглэн, 2 – 5 гэхэн даабаринууды дүүргэгты.
--

Прочитайте стихотворение Д. Улзытуева «Здравствуй, белый месяц!». Выполните задания 2–5 по тексту данного стихотворения
--

Сагаан һарын мэндэ

(1) Саяан уулын араар
Сагаан үүлээ тараан,
Саһаар бурган байһан,
Салгяа Баргам һайхан.

(2) Эгээл мүнөө үглөө
Эмээл морёо унаад,
Золтой арюун сагаар
Золгооб тальян талаа.

(3) Малаан халзан дайдаар,
Малаа үсхэн һуугаа
Сарюун буряад зондом
Сагаа һарын мэндэ!

(4) Жэлэй дүрбэн сагта
Жэгтэй уян дуутай,
Жэргэмэлхэн шубуунда
Жэгүүртэнһээ мэндэ!

(5) Аглаг номин агаарһаа,
Арбан түбии заяагша
Алтан наран шамда,
Амитан бүгэдын мэндэ!

(6) Уужам үргэн Бурядаим
Уула, хада тайганууд,

Уһа голнууд, таанарта
Улад зонойм мэндэ!
(7) Сэнхир хүхэ замби дээр
Сэргэ болон ургаһан
Талын ганса модондо
Танилнуудһааш мэндэ!
(8) Урилдаанай газарта,
Уридшалан ерээшэ
Ульгам дошхон хүлэгүүдтэ
Ургашанһаань мэндэ!
(9) Барилдаанай талмайда
Барас мэтээр тэмсэгшэ,
Баатар малша хүбүүндэ
Баабай эжын мэндэ!
(10) Арбан халаа Хэжэнгын
Арьбан залаа сээжэ дээр
Түмэн хонидоо үсхэгшэ
Түрүүшүүлдэ мэндэ!

Задание 2. Шүлэгэй хэһэг сооһоо түрүүшын гурбан юумэнэй нэрэ түүжэ бэшэгты. Доро үгтэһэн жэшээгэй ёһоор юумэнэй нэрын хойнонь зурлаа табяад, тоо, падеж (заатагүй), хамаадал (байбалнь) заагты.

эжы – нэгэнэй тоо, нэрын падеж, хамаадал үгы.

Эгээн ехэ балл – 3.

Выпишите из приведённого фрагмента поэтического текста три первые имена существительные. Укажите падеж число, падеж, притяжание (если выражено) этих существительных через тире по образцу:

эжы – нэгэнэй тоо, нэрын падеж, хамаадал үгы.

Максимальный балл – 3.

Малаан халзан дайдаар,
Малаа үсхэн һуугаа
Сарюун буряад зондом
Сагаа һарын мэндэ!

Задание 3. Үгтэһэн шүлэгэй хэһэг соохи үйлэ үгэнүүдэй нэгэнийнь хэрэглэлгээрээ онсо илгарна. Ямар үйлэ үгэб гэжэ нэрлэгты, хэрэглэлгэдэнь юун онсоб гэжэ тайлбарилагты.

Эгээн ехэ балл – 6.

В приведенном отрывке стихотворения функционирование одной глагольной формы отличается от типичного. Найдите и выпишите этот глагол, объясните особенность его необычного использования.

Максимальный балл – 6.

Саяан уулын араар
Сагаан үүлээ тараан,
Саһаар бурган байһан,
Салгяа Баргам һайхан.
Эгээл мүнөө үглөө
Эмээл морёо унаад,
Золтой арюун сагаар
Золгооб талаян талаа.

Задание 4. Үгтэһэн хэһэгүүд соо Д.Улзытуев ямар уран аргануудые хэрэглээб? Энэ жэшээгэй ёһоор уран аргын нэрыень зурлаагай хойно бэшэгты:

үлгэн дайда... - *эпитет*

Эгээн ехэ балл – 3.

Какие художественно-изобразительные средства использовал Д.Улзытуев в приведенных фрагментах? Напишите их название через тире по образцу:

үлгэн дайда... - *эпитет*.

Максимальный балл – 3.

1. Алтан наран шамда,.. - ...
2. Сэнхир хүхэ замби дээр... - ...
3. Барас мэтээр тэмсэгшэ,.. - ...

Задание 5.

а) Д. Улзытуевай шүлэг соо хоёр бүридэлтэ мэдүүлэл олоод, буулгажа бэшэгты. Грамматическа һууриень олоод бэшэгты.

б) Деепричастна дахуулалда табигдаһан запятой олоод тайлбариллагты. Дахуулалай деепричасты табигдаһан запятойтойнь буулгажа бэшэгты. Дахуулал илгаруулагты.

в) Зургаадахи мэдүүлэлэй запятойнууд ямар ушарта табигданхайб гэжэ тайлбариллагты.

Эгээн ехэ балл – 10.

а) В приведённом стихотворении Д. Улзытуева укажите двусоставное предложение, определите грамматическую основу предложения, выпишите ее.

б) Найдите и прокомментируйте запятые, поставленные при деепричастных оборотах, при ответе напишите глагольную форму, после которой поставлена запятая, выделите оборот.

в) Объясните также пунктуационное оформление запятыми в шестом предложении.

Максимальный балл – 10.

«Ургасада ой яжа туһалдаг бэ?» гэхэн текстын хэһэг уншагты. Текстын хэһэгтэ түшэглэн, 6-8-дахи даабаринуудые дүүргэгты.
--

Прочитайте фрагмент текста «Как лес помогает растениям». Выполните задания 6-8 по тексту этого отрывка.
--

Ургасада ой яжа туһалдаг бэ?

Ой хадаа хүндэ ехэ аша туһа хүргэдэг. (1) Ойто газарта шииг нойтон элбэг байдаг.(2) Модод газарые халуун наранһаа, һалхинһаа хамгаалдаг, тиимэ хадань һэрюун ба шииг нойтон ойн һүүдэртэ удаан байдаг. (3) Хабартаа саһан ой соо гансата бэшэ, аалаяр хайладаг, ой дотор шииг нойтоной удаан байдаг хадань гол, горход зундаа үргэлжэ урдана.(4) Ойгүй газарта иимэ бэшэ.(5) Тэндэ халуун наран, һалхин газарые ехээр хатаадаг, саһаниинь түргөөр хайладаг, уһан гол, горхониие хүрэнһөөр дүүргэдэг юм. (6) Зүгөөр зундаа мүрэнүүд уһаяа ехээр татадаг, харин гол, горход бүри хаташадаг.(7)

Задание 6. Тус хэһэг сооһоо (хүн зондо) хэрэгтэй зүйл гэхэн удхатай эхир үгэ олоод буулгажа бэшэгты. Үгэ бүхэниинь ямар хэлэлгын хубяар гаранхайб гэжэ нэрлэгты.

Эгээн ехэ балл – 3.

Выпишите из данного отрывка парное слово, обозначающее понятие «польза».

Укажите, какими частями речи выражены составляющие его слова.

Максимальный балл – 3.

Задание 7. Тус хэнэг сооһоо *хайладаг, хаташадаг* гэхэн үгэнүүдые бүридэлөөрнь шүүлбэри хэгты. Эдэ үгэнүүдэй бүридэл адли гү? Зүбшөөхэ гү, али буруушааха зуураа харюугаа заатагүй баримталагты. *Хайладаг, хаташадаг* гэхэн үгэнүүдтэй адли залгабаритай/залгабаринуудтай (суффикстай/суффикснуудтай) үгэнүүдэй хоёр жэшээ ханаад бэшэгты.

Эгээн ехэ балл – 5.

Разберите по составу слова из вышеприведенного текста: *хайладаг, хаташадаг*. Совпадает ли их морфемный состав? Ответьте утвердительно или отрицательно и поясните свой ответ. Приведите два примера слов с таким(-и) же суффиксом(-ами), что и в словах *хайладаг, хаташадаг*.

Максимальный балл – 5.

Задание 8.

Тус текст соо үгтэһэн *байдаг, ааляр, газарые* гэхэн үгэнүүдэй үзэгүүдэй болон абяануудай тооень элирүүлэгты. Үзэгэй, абяанай тоо адли бэшэ хаань, шалтагааниень тайлбарилагты.

Эгээн ехэ балл – 6.

Определите количество букв и звуков в словах *байдаг, ааляр, газарые* из вышеприведенного текста. В случае наличия буквенно-звукового расхождения объясните причину.

Максимальный балл – 6.

Задание 9. Ород хэлэнһээ тус текст буряадшалагты. Мэдүүлэл бүхэн соохи удха ба бодолыень гаргахдаа, буряад маягаараа дамжуулха гэжэ оролдогты.

Эгээн ехэ балл – 30.

Переведите текст с русского языка на родной. Обратите особое внимание на адекватность передачи содержания и правильность выбора формы выражения мысли в каждом переведенном предложении.

Максимальный балл – 30.

(1)Через несколько дней наступил сурхарбан – наш веселый национальный праздник. (2)Я люблю его больше других праздников. (3) Проводится он в самый разгар лета, когда все кругом цветет и радуется солнцу. (4)Сурхарбан проводится в степи за Укыром. (5)Местность там просторная. (6) Когда мы приехали, все было готово к празднику. (7) Было шумно. (8) Все радовались: и стар, и млад. (9) Для Сауле на Сурхарбане было все ново, ведь она выросла в далеком, незнакомом городе Фрунзе среди гор. (10) Сауле не могла наглядеться на веселые зрелища. (11)Мы смотрели, как борются наши силачи. (12)С крыши деревянного киоска наблюдали за скачками. (13)Ели, обжигаясь соком, буузы. (14) На ходу я рассказывал Сауле о наших обычаях, вспоминая какие-то легенды. (15) У вас тут столько интересного, просто голова кружится, - смеялась Сауле (По Н.Ш. Нимбуеву).

Задание 10. Ж. Тумуновой «Талын бүргэд» гэдэн прозаическа зохёолһоо хэһэг уншаад, түрэлхи буряад хэлэн дээрэ анализ хэгты. Дурадхагдаһан түсэбэй ёһоор холбоо һайтай бэшэмэл харюу үгэгты. Хүдэлмэрийн текст хойно хойноһоо һубариһан, дүүрэн удхатай байха ёһотой. Мүн лэ анализлахадаа, авторые, зохёолой сэдэб ба гол бодол ойлгоһоноо харуулжа, уран зохёолшо удха һаналаа ямар аргуудай туһаар бэлүүлээб гэжэ тон өөрсэ удхатайгаар бэшэхые нэн түрүүн бодохо шухала.

Хүдэлмэрийн хэмжээн - 150 үгэһөө доошо бэшэ.

1. Тус зохёолой сэдэб ба идея (гол бодол) элирүүлэгты, ямар проблеманууд табигданхайб (автор юу хэлэхээ һанааб ба ямар аргаар шийдхэжэ шадааб?).

2. Рассказай сюжетнэ гол элементнуудые элирүүлэгты (экспозици, уялдуулагша, үйлын хүгжэлтэ, кульминаци, түгэсхэгшэ).

3. Рассказай дүрэнүүдые хубаарилагты (гол, юрын гү, али эпизодическа дүрэнүүд) ба тэдэндэ характеристикэ үгэгты. Зан абари, персонажуудай хоорондохи харилсаан, зураглагдаһан хүнэй дүрэ: портрет (нюур шарай, хубсаһа хунар гэхэ мэтэ) олоной шэнжэтэй гү, али өөрсэ онсо шэнжэтэй гү гэжэ бодожо үзэгты.

4. Рассказ соо сэдхэл хүдэлгэмэ онсо байдал ямар уран һайханай аргуудай хүсөөр гаргагданхайб? Зохёол соо уран аргууд ямар үүргэ дүүргэнэб?

5. Уншаһан зохёолдо танай хандаса ямар бэ? (Ямар мэдэрэл дамжуулагданаб ? Юун тухай бодолгото болгооноб?)

Эгээн ехэ балл – 30.

Выполните анализ из прозаического произведения Ж. Тумунова «Талын бүргэд» на родном бурятском языке. Дайте связный письменный ответ, опираясь на представленный ниже план, который должен помочь увидеть самые важные элементы текста, о которых Вы расскажете в выбранной Вами последовательности ответов на вопросы.

Ваша работа должна представлять собой цельный, связный, завершённый текст на родном языке, показывающий, что Вы поняли автора, тему и идею произведения, а также увидели все средства, с помощью которых автор раскрывает смысл произведения. Постарайтесь проанализировать произведение в единстве формы и содержания.

Ваша работа должна быть объемом не менее 150 слов.

1. Определите тему и идею данного произведения, проблемы, затронутые в нём (что хотел сказать автор и как ему удалось это сделать?).

2. Определите основные элементы сюжетной линии рассказа (экспозиция, завязка, развитие действия, кульминация, развязка).

3. Разделите образы персонажей рассказа (главные, второстепенные или эпизодические образы) и дайте им характеристику: характеры, взаимоотношения между персонажами, типичность или уникальность персонажей, своеобразие созданного образа человека: портрет (лицо, фигура, костюм).

4. Какие художественные средства и приемы создают особый эмоциональный фон рассказа? И какую функцию они выполняют в произведении?

5. Выразите свое эмоционально-оценочное отношение к прочитанному (Какие чувства и эмоции вызывает рассказ? О чем заставляет задуматься?).

Максимальный балл- 30.

– Батько, бидэндэ Талын бүргэд тухай хөөрэ!..

– Батько, үнэхөөрөө Талын бүргэд тухай хөөрэгты, тэрээн тухай газетэдэ уншаа һэмди, – гэжэ Нина Петровна дабтана.

Батькогой нюдэн гансата гэрэлтэжэ, уяһан янзатай һанаа алдаад, бадарганшые һаа, аялга һайнтайгаар хөөрэжэ эхилнэ.

– Талын бүргэд!.. Тэрэ жэгтэй хүн хэн. Үни удаан ангуушан ябаһандаа һонор, һэргэлэн байгаа. Набшаһанай һаршаганаха, мүшэрэй хухарха, саһанай шаршаганахые ехэ холоһоо дуулагша хэн... Шара набшын унажа байхада бидэнтэй нүхэсөө хэн. Тэрэ манай һайн дуранай отрядай һууриние хамгаалжа байхада, донесени абаашажа ошоһон аад, гэдэргээ бусажа шадаагүй – немецүүдтэ бүһэлэгдөөд, бидэнтэй хамта тэмсэлээ үргэлжэлүүлхээ партизанска отрядта ороһон юм. Тэрэ үдэрһөө хойшо хэдэн олон үдэр үнгэрөөб!.. Хэдэн олон гайхалтай хэрэгүүдые бүтээгээбиди!.. Тэрэ ходоодоо шүдөө зуугаад, буугаа шангаар адхаад, бидэнэй урда ябагша бэлэй. Бидэ зүрхэтэй дорюун хадань тэрээндэ Талын бүргэд гэжэ нэрэ үгөө һэмди. Тэрэ, нээрээшье, далаа хумиһан талын бүргэд мэтэ дайсанай урдаһаа хормойгоо шуугаад орогшо бэлэй, – гээд, Батько потолок өөдэ шэртэнэ. – Талын бүргэд!.. Тэрэниие немецүүдшье Талын бүргэд гэжэ нэрлэдэг хэн. Тэрэниие барижа үгэһэн хүндэ арбан десятина таряанай сэнтэй юумэ үгэхэбди гэжэ соносхоһон байгаа. Дайсанай тэрээндэ хоролхоһонь буруу бэшэ хэн. Талын бүргэд хэды олон фашистнуудые алааб, хэды олон цистернэнүүдые тэһэлээб!.. Хэдэн олон удаа немецүүдтэ бүһэлэгдөөд, амиды гарадаг байгаа!..Нэгэтэ немецкэ эшелоние хүмэрюулхэ гэхэн даабари абаба. Тэрэнээ дүүргэхээ ошоходоо, урилдахаа байһан заһамал мориндол, согтой хүхюун боложо, бидэнэйнгээ гарые шанга адхаад ябаа бэлэй. Үглөөдэрын тэрэнэй хүмэрюулһэн поездын бутардаһануудые бидэ хараа һэмди. Теэд өөрөө бусабагүй. Аяар табан үдэр тэхэрижэ ерээгүй. Бидэ тэрэниие алуулаа гэжэ шиидээд, таба хоноод байхадань, үглөөгүүр буу табижа, тэрэнэй дурасхалда салют үгөө һэмди.

Нэгэ хэды болоод байхада, тэрэмнай гэнтэ орожо ерэбэл даа... Хубсаһаниинь боролжодо һанги набта татуулшаһан байба. Талымнай бүргэд дайсанай эшелоние хүмэрюулээд бусажа ябатараа, немецүүдтэй дайралдажа, тэдэнһээ тэрьедэжэ хүбшэ гараһан байгаа. Немецүүд тэрэниие орхёогүй, аяар табан үдэр ото эрьюулбэ ха...

Талын бүргэд эсэхэ бэшэ даа, табан үдэр тэрьедэжэ, хэдэн дахин тэдэнтэй тулалдаһаар, тэдэниие бүтүү гэгшын хүбшэдэ гаргажа төөрюулжэрхёод, бидэндээ бусажа ерэхэн байгаа.

– Бусажа ерээ? – гэжэ Нина Петровна һурана.

– Тиигээ, бусажа ерээ хэн. Тэрэ үхэлһөө айдаггүй байгаа, аюулта үесын болоходо, үгэ дуугаа хуряажа, сухалаа хүрэхэн янзатай, аргагүй хомхойгоор амьяа татагша хэн. Халюун хара үһэтэй, хүжэгэр бээтэй, һайхан хара нюдэтэй хэн.

– Һайхан хара нюдэтэй хэн? – гээд, Нина Петровна залд гэшэнэ.

– Тиимэ, һайхан хара нюдэтэй хэн. Тэрэнэй сэдхэлынь бүришье һайхан хэн... Һайхан сэдхэлтэй хүнэй хэрэгын гэрэлтэй ха юм, – гээд, Батько магнайнгаа уршалаануудай забһарһаа шэмэржэ байһан хулһые бата гараараа аршажа, халуудаһандаа самсынгаа захын шагтануудые мултална.

Энэ үедэ госпиталь соо батаганаанай нийдэхэн дуулдахаар аалин байба. Боецүүд шийдшье гэжэ дуугарнагүй, үнгэрхэдөө, амияа аалиханаар татажа байхадал гэбэ. Зүбхэн лэ ханын часы хүнэй һудаһан мэтэ жэгдэхэнээр сохилно.

Врач Нина Петровна бүхы бэээрээ урагшаа үгсышөөд, Батькогой хөөрөөндэ сэдхэлээ хүмэрижэ, тэрэнэй хэлэхэн үгэнүүдые аман соогоо дабтан һууба. Юундэб гэхэдэ, фронт дээрэ һураггүйгөөр үгы болоһон Нина Петровнагай үбгэн мүн баһа Талын бүргэдтэл, һайхан сэдхэлтэй ба һайхан хара нюдэтэй хэн. Талын бүргэдэй абари зан, түхэл дүрсэ тухай Батькогой хөөрэхэдэ, Нина Петровна үбгэн тухайгаа һанажа, тэрэнэй зан абари, түхэл дүрсые урдаа харана...

(Ж.Тумунов «Талын бүргэд» зохёолһоо)